

УДК 330.3:338.4

DOI: https://doi.org/10.31521/modecon.V58(2026)-11

Данилишин М. С., здобувач третього рівня вищої освіти відділу фінансово-кредитної та податкової політики, Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки», м. Київ, Україна

ORCID: 0009-0007-4738-1217

e-mail: mdanylyshyn2017@gmail.com

Стан та тенденції забезпечення рівноваги фінансового розвитку бурякоцукрової галузі в умовах викликів та обмежень

Анотація. У статті досліджено стан та тенденції забезпечення рівноваги фінансового розвитку бурякоцукрової галузі України в умовах сучасних викликів і обмежень, що сформувалися під впливом воєнного стану, макроекономічної нестабільності, логістичних ускладнень, дефіциту інвестиційних ресурсів та змін кон'юнктури внутрішнього і зовнішнього ринків. Встановлено, що модель рівноваги фінансового розвитку бурякоцукрової галузі зазнала істотної трансформації, через зростання міжнародної фінансової допомоги, державних програм компенсації відсоткових ставок, портфельних гарантій та альтернативних інструментів фінансування. Виявлено тенденцію до підвищення рівня самофінансування підприємств, що свідчить про зростання фінансової автономії, але одночасно вказує на недостатню спроможність ринку забезпечити довгострокові інвестиційні потреби галузі. Проаналізовано ефективність державної програми «Доступні кредити 5-7-9%», яка стала одним із ключових антикризових інструментів підтримки підприємств галузі. Встановлено, що обсяги пільгового кредитування демонстрували стале зростання, а залучені ресурси використовувалися для фінансування посівної кампанії, поповнення оборотного капіталу, придбання техніки, модернізації виробничих потужностей та реалізації енергоефективних проектів, що сприяє збереженню ліквідності підприємств і підтриманню стабільності виробничих процесів у період високих ризиків. Визначено, що перспективними інструментами рівноваги фінансового розвитку галузі є форвардні контракти, фінансовий лізинг, залучення коштів міжнародних фінансових організацій та інвестиції у біоенергетичні проекти. Подальший фінансовий розвиток бурякоцукрової галузі потребує формування комплексної моделі підтримки, яка має поєднувати державне стимулювання, ринкові механізми фінансування, інноваційне оновлення виробництва, цифровізацію бізнес-процесів та експортну диверсифікацію. Отримані результати дозволять суб'єктам господарювання розробляти стратегію підвищення фінансової стійкості галузі та забезпечення стабільного функціонування в умовах повоєнного відновлення економіки України.

Ключові слова: бурякоцукрова галузь, фінансовий розвиток, державна підтримка, пільгове кредитування, інвестиційне забезпечення, фінансова стійкість, агропромисловий сектор.

Danylyshyn Mykhailo, graduate student of the third level of higher education of the Department of Financial and Credit and Tax Policy, National Scientific Center "Institute of Agrarian Economics", Kyiv, Ukraine

Status and Trends in Ensuring the Balance of Financial Development of the Beet Sugar Industry in the Face of Challenges and Constraints

Abstract. Introduction. The article examines the state and trends of ensuring the balance of financial development of the beet sugar industry of Ukraine in the context of modern challenges and restrictions that have formed under the influence of martial law, macroeconomic instability, logistical difficulties, a shortage of investment resources and changes in the domestic and foreign market conditions. It is established that the model of the balance of financial development of the beet sugar industry has undergone a significant transformation due to the growth of international financial assistance, state programs of interest rate compensation, portfolio guarantees and alternative financing instruments.

Purpose. The purpose of the study is to assess the state and trends of ensuring the balance of financial development of the beet sugar industry in the face of challenges and restrictions that have formed under the influence of martial law, macroeconomic instability, investment deficit and logistical complications, as well as to develop and implement effective financial mechanisms to support the development of the industry in order to increase their capacity, form stable production of sugar raw materials and strengthen the financial security of the state's agro-industrial complex.

Results. A trend towards an increase in the level of self-financing of enterprises has been identified, which indicates an increase in financial autonomy, but at the same time indicates the insufficient ability of the market to provide for the long-term investment needs of the industry. The effectiveness of the state program "Affordable Loans 5-7-9%", which has become one of the key anti-crisis instruments for supporting enterprises in the industry, has been analyzed. It has been established that the volume of preferential lending has shown steady growth, and the attracted resources have been used to finance the sowing campaign, replenish working capital, purchase equipment, modernize production facilities and implement energy-efficient projects, which contributes to maintaining the liquidity of enterprises and maintaining the stability of production processes during a period of high risks.

¹ Стаття надійшла до редакції: 27.04.2026

Received: 27 April 2026

Conclusions. *It has been determined that forward contracts, financial leasing, attracting funds from international financial organizations and investments in bioenergy projects are promising instruments for balancing the financial development of the industry. Further financial development of the beet sugar industry requires the formation of a comprehensive support model that should combine state incentives, market financing mechanisms, innovative production renewal, digitalization of business processes and export diversification. The results obtained will allow business entities to develop a strategy to increase the financial stability of the industry and ensure stable functioning in the conditions of post-war economic recovery in Ukraine.*

Keywords: *beet sugar industry, financial development, state support, preferential lending, investment support, financial stability, agro-industrial sector.*

JEL Classification: Q14, Q18, G28, O16, L66, E62.

Постановка проблеми. Сучасний етап фінансового розвитку бурякоцукрової галузі України формується під впливом глибоких трансформацій національної економіки, спричинених повномасштабною війною, макрофінансовою нестабільністю та структурними дисбалансами аграрного сектору. Починаючи з 2022 р., економіка України зазнала суттєвого спаду, а подальше відновлення характеризується уповільненими темпами, що безпосередньо обмежує фінансові можливості розвитку капіталомістких галузей, зокрема бурякоцукрової [5]. В умовах воєнного стану забезпечення рівноваги фінансового розвитку аграрного виробництва, зокрема бурякоцукрового напрямку набуває критичного значення, оскільки доступ до інвестиційних ресурсів, кредитування та державної підтримки суттєво ускладнюється [14].

Бурякоцукрова галузь, яка традиційно є важливою складовою продовольчої безпеки та експортного потенціалу країни, за останні роки функціонує в умовах системних обмежень через зростання виробничих витрат, енергетична нестабільність, логістичні ускладнення, обмеження зовнішніх ринків збуту, а також зниження інвестиційної активності. Висока собівартість виробництва, технологічна застарілість підприємств та потреба у модернізації значно знижують конкурентоспроможність галузі [22]. У воєнний період ці проблеми посилюються дефіцитом обігових коштів, високими кредитними ставками та обмеженням доступом до довгострокового фінансування [17].

Додатковим стримуючим фактором є скорочення сировинної бази та зниження інвестиційної привабливості галузі. Умови воєнного стану спричинили переорієнтацію аграрних виробників на менш витратні та більш ліквідні культури, що призводить до скорочення площ вирощування цукрових буряків і дестабілізації сировинного забезпечення переробних підприємств [1], що створює додаткові ризики для сталого функціонування галузі та підвищує її залежність від зовнішніх і внутрішніх кон'юнктурних факторів.

Незважаючи на складні фінансово-економічні обставини, суб'єкти бурякоцукрової галузі частково компенсують негативний вплив зовнішніх факторів за рахунок підвищення ефективності виробництва та оптимізації витрат [19]. Проте така адаптація має обмежений характер і не здатна повною мірою нейтралізувати системні обмеження фінансового

розвитку галузі [20], і суттєвий вплив на забезпечення її рівноваги має зовнішньоекономічна кон'юнктура.

Бурякоцукрова галузь України поєднує, як адаптаційні фінансові можливості, так і глибинні системні обмеження, які під час воєнного стану загострили проблему доступу до фінансових ресурсів, інвестиційної активності та ефективності функціонування бізнес-структур, що в довгостроковій перспективі може призвести до скорочення фінансового потенціалу розвитку галузі, втрати конкурентних позицій на міжнародних ринках і посилення залежності від зовнішніх факторів. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває дослідження тенденцій забезпечення фінансового розвитку галузі та обґрунтування ефективних механізмів її відновлення в умовах воєнних викликів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Проблематика забезпечення рівноваги фінансового розвитку галузей агропромислового комплексу є предметом дослідження багатьох вітчизняних і зарубіжних науковців. Зокрема, вагомий внесок у дослідження цієї проблематики зробили такі автори, як О. Левандівський С. Дребот, які досліджують роль банківського кредитування у системі фінансового забезпечення аграрних підприємств, акцентуючи увагу на обмеженнях розвитку кредитних відносин та необхідності вдосконалення державних програм підтримки агросектору [21]. Р. Квасницька, І. Форкун, Т. Гордєєва розглядають сутність державної фінансової підтримки аграрного сектору, оцінюють її ефективність та визначають роль у забезпеченні продовольчої безпеки країни [20]. С. Колотуха, Н. Гвоздей, О. Вінницька досліджують ключові проблеми забезпечення фінансового розвитку аграрних підприємств, зокрема недостатність інвестицій, обмежений доступ до кредитних ресурсів та недосконалість механізмів державної підтримки [18]. Н. Котвицька, Ю. Мярковський аналізують фінансові механізми інноваційного розвитку аграрного сектору, акцентуючи увагу на проблемах інвестиційного забезпечення, доступу до кредитних ресурсів та фінансування науково-дослідних розробок [19]. С. Лукаш, Р. Конєв досліджують забезпечення рівноваги фінансового розвитку суб'єктів галузі у контексті євроінтеграції, зокрема альтернативних джерел фінансування (гранти, програми підтримки) та проблеми доступу до банківського кредитування [22].

Формулювання цілей дослідження. Метою дослідження є оцінка стану та тенденцій забезпечення

рівноваги фінансового розвитку бурякоцукрової галузі в умовах викликів та обмежень, які сформувалися під впливом воєнного стану, макроекономічної нестабільності, інвестиційного дефіциту та логістичних ускладнень, а також розроблення й упровадження ефективних фінансових механізмів підтримки розвитку галузі задля підвищення їх спроможності, формування стабільного виробництва цукросировини та зміцнення фінансової безпеки агропромислового комплексу держави.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Комплексна оцінка рівноваги фінансового розвитку бурякоцукрової галузі України передбачає системне дослідження процесів фінансування, механізмів державної підтримки, рівня інвестиційної активності та кредитоспроможності суб'єктів господарювання галузі. Важливим напрямом є також ідентифікація інституційних факторів, які можуть як стримувати, так і стимулювати розвиток фінансових відносин у межах виробничо-переробного ланцюга за умови впливу євроінтеграційних процесів [2].

В умовах воєнного стану важливим інструментом стабілізації бурякоцукрової галузі стали державні програми підтримки, спрямовані на здешевлення кредитних ресурсів, часткову компенсацію виробничих витрат та стимулювання переробки сировини. Реалізація таких програм дозволяє частково

нейтралізувати негативний вплив зовнішніх шоків, підтримати виробничу активність підприємств та зберегти функціонування стратегічно важливих виробничих потужностей [23]. Крім того, у сучасних умовах суттєво зростає роль інтеграції національної банківської системи з міжнародними фінансовими інституціями, що сприяє диверсифікації джерел фінансування, розширенню доступу до довгострокового капіталу, зниженню фінансових ризиків та активізації інвестиційних процесів у галузі. Така співпраця створює передумови для модернізації цукрових заводів, оновлення технічної бази та впровадження сучасних технологій вирощування й переробки цукрових буряків [24].

Для комплексної оцінки результативності функціонування бурякоцукрової галузі України доцільно проаналізувати динаміку фінансових показників підприємств у 2018-2025 рр. (рис. 1). Найбільш нестабільним показником у досліджуваному періоді була рентабельність виробництва, яка у 2018 році становила 12%, а вже у 2020 році знизилася до 3%, тобто на 9 в.п. Падіння показника стало наслідком скорочення врожайності, зростання собівартості сировини, високих енерговитрат та несприятливої цінової кон'юнктури на ринку цукру. Фактично 2020 рік став кризовим для більшості підприємств галузі.

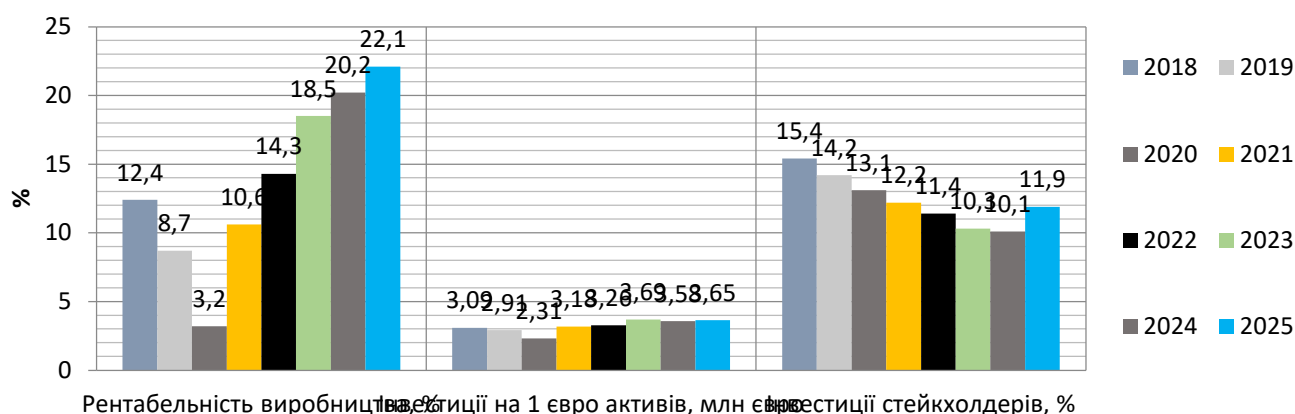

Рисунок 1 – Фінансові показники ефективної діяльності підприємств бурякоцукрової галузі України в 2018-2025 рр.

Джерело: побудовано автором за даними [6; 3; 10; 8]

Починаючи з 2021 р. спостерігається стале відновлення рентабельності, яка зростає з 10% до 22% у 2025 р., тобто на 12 в.п., і порівняно з кризовим 2020 р., збільшилась на 19 в.п. Основними чинниками стали підвищення внутрішніх цін на цукор, зростання експортного попиту, оптимізація виробничих витрат, модернізація обладнання та концентрація виробництва на ефективніших підприємствах.

Інвестиції на 1 тис. євро активів також показують позитивну динаміку. У 2018 р. цей показник становив 3,09 млн євро на 1000 євро активів, у 2025 р. він досяг 3,65 млн євро на 1000 євро активів. Зростання за 2018-2025 рр., становило 18%, що вказує на підвищення інвестиційної активності, ефективне використання активів та повернення інтересу інвесторів до бурякоцукрового виробництва. Особливо показовим є

співвідношення між скороченням кількості заводів і зростанням фінансових результатів. Незважаючи на зменшення числа підприємств з 42 до 27, рентабельність виробництва зросла з 12% до 22%, а інвестиції – з 74,6 до 165,6 млн євро, що свідчить про підвищення середньої ефективності одного підприємства та посилення концентрації виробництва.

У 2025 р. випуск цукру становив 1,5 млн тонн при внутрішньому попиті близько 900 тис. тонн призвів до профіциту – приблизно 600 тис. тонн, які були спрямовані на зовнішні ринки. Така ситуація створює додаткові можливості для валютних надходжень, зростання прибутковості підприємств та зміцнення фінансової стійкості галузі. Загалом, за 2018-2025 рр. бурякоцукрова галузь України пройшла етап кризи та

структурного скорочення, після чого перейшла до моделі інтенсивного фінансового розвитку.

Проведений аналіз структури забезпечення рівноваги фінансового розвитку бурякоцукрової галузі України у 2018-2025 рр. свідчить про глибоку трансформацію джерел фінансування під впливом змін макроекономічного середовища, воєнних викликів, коливань кон'юнктури аграрного ринку та зміни доступності капіталу. Так, у 2018-2020 рр. модель рівноваги фінансового розвитку галузі переважно базувалася на поєднанні власних ресурсів і банківського кредитування, у 2021-2025 рр. відбувся перехід до моделі, де домінуючу роль почали відігравати внутрішні кошти підприємств, міжнародна підтримка та альтернативні інвестиційні джерела (рис. 2).

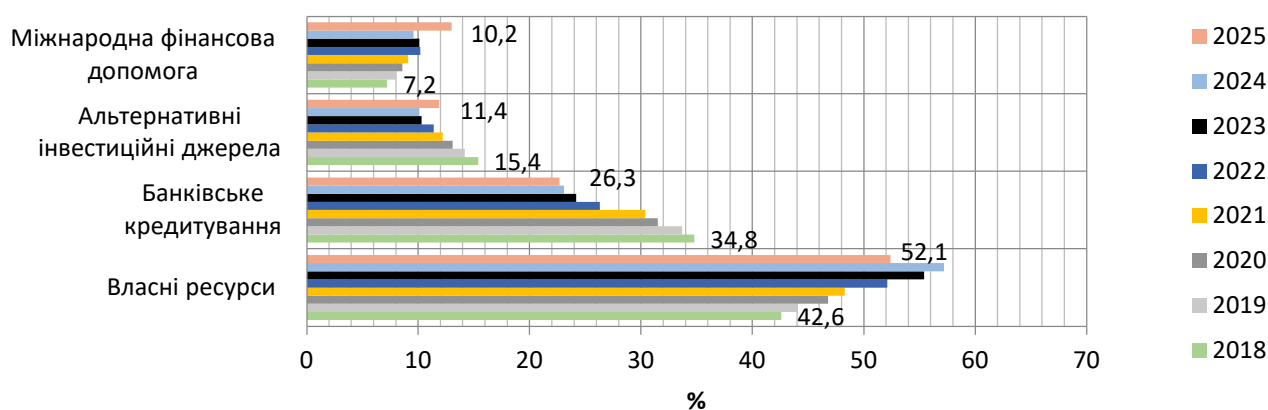

Рисунок 2- Структура забезпечення рівноваги фінансового розвитку бурякоцукрової галузі України за 2021-2025 рр.

Джерело: побудовано автором за даними [23; 24; 11; 6; 3; 10; 25]

Найбільшою складовою забезпечення рівноваги фінансового розвитку протягом усього досліджуваного періоду залишалися власні ресурси підприємств. Їх частка зросла з 42,6% у 2018 р. до 57,2% у 2024 р., тобто на 14,6 в.п., що свідчить про поступове посилення фінансової автономії суб'єктів бурякоцукрової галузі, що пояснюється необхідністю компенсувати скорочення зовнішнього фінансування, підвищенням обережності банківської системи та прагненням підприємств мінімізувати кредитні ризики. У 2025 р. частка власних ресурсів знизилася до 52,4%, що може свідчити про вичерпання частини внутрішніх резервів та активізацію зовнішніх джерел капіталу на етапі відновлення галузі. Другим за значенням джерелом фінансування у 2018-2021 рр. було банківське кредитування, однак його роль системно зменшувалася. Частка кредитних ресурсів скоротилася з 34,8% у 2018 р. до 22,7% у 2025 р., тобто на 12,1 в.п., що є наслідком підвищення вартості кредитних ресурсів, посилення вимог до заставного забезпечення, зростання ризиковості аграрного виробництва та обмеження довгострокового кредитування в умовах нестабільності. Зменшення ролі банківського капіталу означає зниження

боргового навантаження на підприємства, але одночасно стримує модернізацію виробництва та інвестиційну активність галузі.

Альтернативні інвестиційні джерела, які формуються за рахунок інвестицій стейкхолдерів у 2018-2024 рр. демонстрували поступове скорочення з 15,4% до 10,1%, що свідчить про зростання обережності власників, партнерів та стратегічних інвесторів вкладати кошти за умови нестабільності внутрішнього ринку, невизначеності та високих воєнних ризиків, обмежені горизонту стратегічного планування. Водночас у 2025 р. їх частка зросла до 11,9%, що можна розглядати як ознаку поступового відновлення інвестиційної довіри до фінансової спроможності галузі та її переходу до нової фази капіталовкладень.

Особливої уваги заслуговує динаміка міжнародної фінансової допомоги, частка якої збільшилася з 7,2% у 2018 р. до 13,0% у 2025 р., тобто майже вдвічі. У 2018-2020 рр. міжнародне фінансування мало допоміжний характер, то після 2022 р. воно стало одним із ключових стабілізаційних інструментів підтримки галузі. Міжнародні ресурси спрямовувалися на забезпечення ліквідності підприємств, підтримку

логістики, відновлення виробничої інфраструктури та збереження експортного потенціалу. Зростання ролі цього джерела фінансування свідчить про посилення зовнішньої підтримки агропромислового сектору України.

Порівняльний аналіз двох підперіодів 2018-2020 рр. та 2021-2025 рр. демонструє суттєву зміну фінансової архітектури галузі. У першому періоді сукупна частка власних ресурсів і банківських кредитів становила 77,4% у 2018 р., що свідчило про класичну ринкову модель фінансування через внутрішній капітал і банківський сектор. У другому періоді зросла роль міжнародної допомоги та інвестиційних альтернатив, а структура стала більш

диверсифікованою. У 2025 р. сукупна частка власних ресурсів і банківських кредитів уже становила 75,1%, але при цьому суттєво зросла частка міжнародного фінансування та інвестицій стейкхолдерів.

Уряд поступово збільшує обсяги прямої підтримки агросектору, що охоплює і виробників цукрових буряків (табл. 1).

Так, загальні видатки в 2025 р. у межах програми «Фінансова підтримка сільгосптоваровиробників» (КПКВК 2801580) передбачено 1,205 млрд грн, з них 205,0 млн грн (4,7 млн євро) – за рахунок загального фонду держбюджету, 1000,0 млн грн (22,9 млн євро) – за рахунок спеціального фонду держбюджету.

Таблиця 1 Динаміка видатків державного бюджету на підтримку виробників сільськогосподарської продукції за 2023-2025 рр., млн грн

Назва бюджетної програми	2023	2024	2025
КПКВК 2801580 «Фінансова підтримка сільгосптоваровиробників»	201,0	205,0	1205,0
КПКВК 2801500 «Підтримка фермерських господарств та інших виробників сільськогосподарської продукції»	–	796,0	4726,0
КПКВК 2801460 «Надання кредитів фермерським господарствам»	80,0	80,0	80,0
ПКВК 2801380 «Формування статутного капіталу Фонду часткового гарантування кредитів в сільському господарстві»	360,0	–	–

Джерело: побудовано за даними [13]

Зазначені кошти буде спрямовано наступним чином: для надання сімейним фермерським господарствам доплати за єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування – 5,0 млн грн (0,1 млн євро); для державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників, які використовують меліоровані землі, та організацій водокористувачів – 200,0 млн грн (4,6 млн євро); на розвиток тваринництва та агропереробної галузі – 1000,0 млн грн (22,9 млн євро). Це кошти, які надійдуть до державного бюджету з проекту «Земельний банк» від аукціонів з оренди державних земель сільськогосподарського призначення. За програмою КПКВК 2801460 «Надання кредитів фермерським

господарствам», за рахунок коштів спеціального фонду держбюджету, у 2025 р. виділено 80,0 млн грн (1,8 млн євро). Зазначені кошти були спрямовані через Український державний фонд підтримки фермерських господарств для надання безвідсоткових кредитів виключно фермерським господарствам.

З огляду на високу капіталоємність бурякоцукрової виробництва та зростання потреби у доступних фінансових ресурсах в умовах воєнного стану, доцільно проаналізувати обсяги фінансування підприємств галузі за державною програмою пільгового кредитування «Доступні кредити 5-7-9%» у 2020-2025 рр. (табл. 2).

Таблиця 2 Фінансування підприємств бурякоцукрової галузі України за державною програмою «Доступні кредити 5-7-9%» у 2020-2025 рр.

Рік	Кількість кредитів, од.	Обсяг фінансування, млн євро	Середній розмір кредиту, тис. євро	Частка галузі у програмі, %
2020	42	18,6	443	1,2
2021	97	44,8	462	1,8
2022	186	96,4	518	2,6
2023	274	141,2	515	3,1
2024	318	168,5	530	3,4
2025	356	192,7	541	3,8

Джерело: сформовано за даними [11; 4; 9; 12; 15]

Так, у 2020-2025 рр. обсяги пільгового кредитування підприємств бурякоцукрової галузі

демонстрували стійку тенденцію до зростання. За 2020 р. обсяг підтримки становив лише 18,6 млн євро, у 2025

р. він зріс більш ніж у 10 разів, до 192,7 млн євро, що свідчить про посилення ролі державної програми у фінансовому забезпеченні галузі. Найвищі темпи приросту спостерігались у 2022-2023 рр., коли через воєнний стан, подорожчання ресурсів та дефіцит обігових коштів підприємства були змушені активніше залучати пільгові кредити. У 2025 р. середній розмір одного кредиту досяг 541 тис. євро, що вказує на зростання капіталомісткості виробництва та потреби у фінансуванні модернізації цукрових заводів. Загалом програма «Доступні кредити 5-7-9 %» стала ключовим антикризовим інструментом підтримки бурякоцукрової галузі, забезпечуючи ліквідність підприємств, фінансування посівної кампанії, закупівлю техніки та оновлення виробничих потужностей.

У сучасних умовах простежується тенденція концентрації кредитних ресурсів у великих

вертикально інтегрованих агрохолдингах, які мають значно кращу заставну базу, стабільні фінансові показники та вищий рівень довіри з боку банків. Саме такі компанії отримують 70-80% доступного кредитного ресурсу галузі. Натомість дрібні та середні фермерські господарства, що вирощують цукрові буряки для постачання на заводи, часто залишаються недофінансованими. У перспективі це може призвести до скорочення посівних площ, зменшення сировинної бази для переробних підприємств та погіршення стабільності функціонування бурякоцукрової галузі у 2026 р.

Деталізація кредитних умов у державних банках, актуальна для суб'єктів бурякоцукрового напряму виробництва на 2023-2025 років та вказує на глибинний аналіз фінансової архітектури галузі (табл. 3).

Таблиця 3 Порівняння умов кредитування підприємств бурякоцукрової галузі в державних банках (ПриватБанк та Ощадбанк) за 2023-2025 рр.

Показник	ПриватБанк	Ощадбанк	Порівняння
Процентна ставка за програмою «5-7-9%», % річних	5,0-9,0	5,0-9,0	–
Стандартна ставка поза програмою, % річних	18,0-22,0	17,0-21,0	Ощадбанк нижче на 1 п.п.
Максимальна сума кредиту, млн грн	50	60	+10 млн грн
Мінімальна сума кредиту, млн грн	0,5	1,0	+0,5 млн грн
Максимальний строк кредитування, років	5	7	+2 роки
Авансовий внесок за лізингом, %	20	15	Ощадбанк нижче на 5 п.п.
Середній строк розгляду заявки, днів	5-7	10-14	ПриватБанк швидше на 5-7 днів
Комісія за видачу кредиту, %	0,5-1,0	0,75-1,5	ПриватБанк нижче на 0,25-0,5 п.п.
Частка схвалених заявок агробізнесу, %	68	74	+6 п.п.
Частка кредитів АПК у портфелі банку, %	12	24	+12 п.п.
Можливий пільговий період, міс.	до 6	до 12	+6 міс.

Джерело: сформовано за даними [11; 12]

Необхідно зазначити, що ПриватБанк є більш привабливим для короткострокового фінансування оборотного капіталу підприємств бурякоцукрової галузі завдяки швидшому розгляду заявок (5-7 днів проти 10-14 днів) та нижчим комісіям. Ощадбанк має переваги для інвестиційних проєктів, більший ліміт фінансування (+10 млн грн), довший строк кредитування (+2 роки), нижчий авансовий внесок за лізингом та довший пільговий період. Для модернізації цукрових заводів, закупівлі техніки та будівництва елеваторних чи переробних потужностей більш вигідним є Ощадбанк, тоді як для сезонного фінансування посівної кампанії та закупівлі сировини – ПриватБанк.

Важливим механізмом забезпечення фінансової стабільності бурякоцукрової галузі є використання форвардних контрактів між аграрними виробниками

та цукровими заводами. Використання форвардних контрактів як інструменту мінімізації цінових і фінансових ризиків, забезпечення прогнозованості грошових потоків та зміцнення партнерських відносин між виробниками сировини, переробними підприємствами і торговельними структурами створює підґрунтя для формування інтегрованої моделі міжсуб'єктної взаємодії, яка забезпечує узгодження фінансових інтересів усіх учасників ринку та сприяє нарощуванню сукупної фінансової спроможності галузі [16]. Форвардні угоди передбачають укладання довгострокових контрактів на постачання цукрових буряків або цукру за фіксованою ціною в майбутньому періоді. Такий механізм дозволяє: гарантувати збут продукції; знизити ризики цінових коливань; забезпечити аграріїв фінансовими ресурсами для проведення посівної кампанії (рис. 3).

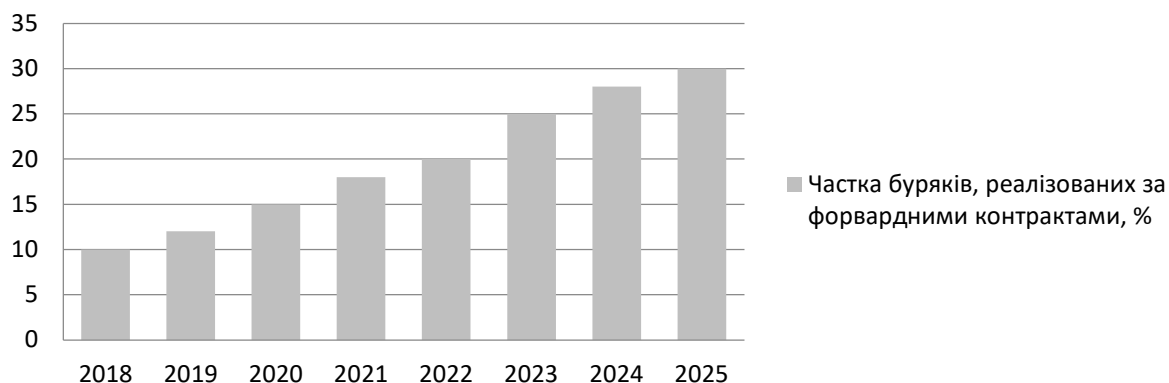

Рисунок 3 – Динаміка використання форвардних контрактів у бурякоцукровій галузі України за 2018-2025 рр.

Джерело: побудовано за даними [6; 10; 7]

Так, у 2018-2025 рр. у бурякоцукровій галузі України спостерігалось стале зростання використання форвардних контрактів як інструменту фінансового планування та зниження ризиків. У 2018 р. лише 10% обсягів цукрових буряків реалізовувалися за попередньо укладеними контрактами, у 2025 р. цей показник досяг 30%. Поступове зростання у 2018-2021 рр. було пов'язане з розвитком партнерських відносин між виробниками сировини та цукровими заводами. У 2022-2025 рр. темпи використання форвардних контрактів прискорилися через воєнні ризики, нестабільність цін, дефіцит обігових коштів та потребу аграріїв у гарантованому збуті продукції.

Застосування форвардних угод свідчить про посилення інтеграційних процесів у галузі, зростання фінансової дисципліни між учасниками ринку та формування більш прогнозованої моделі забезпечення сировиною підприємств цукрової промисловості. У цьому контексті особливого значення набуває формування ефективних механізмів фінансового розвитку бурякоцукрової галузі, які спрямовані на формування рівноваги та стабільного доступу підприємств до фінансових ресурсів, підвищення ефективності державної підтримки та створення сприятливих умов для впровадження інноваційної та адаптивного кредитно-інвестиційного забезпечення (рис. 4).

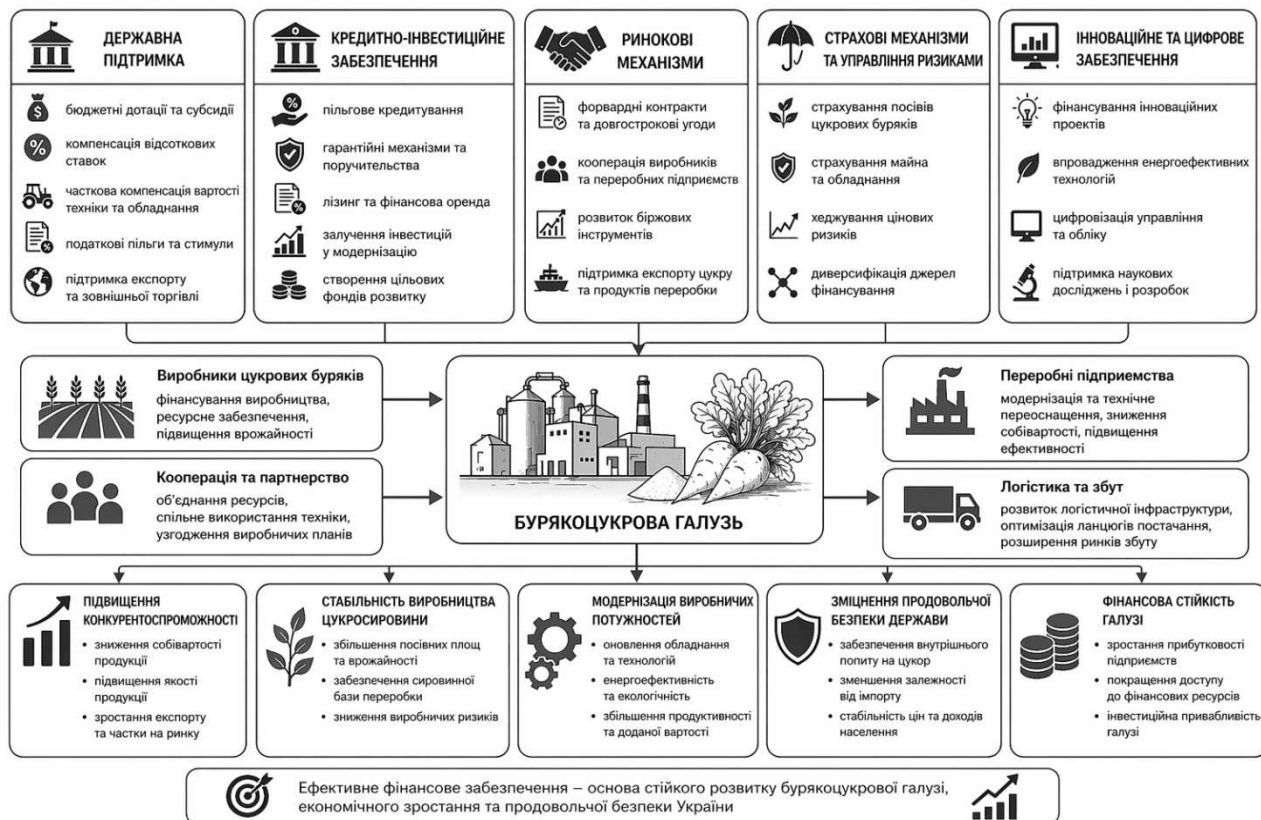

Рисунок 4– Механізми підтримки стійкої рівноваги фінансового розвитку бурякоцукрової галузі

Джерело: розроблено автором

Механізми підтримки бурякоцукрової галузі України, спрямовані на забезпечення її сталого розвитку та зміцнення фінансової спроможності підприємств в умовах економічних викликів. Основною метою цих механізмів є підвищення ефективності виробництва, стабільність забезпечення сировиною, модернізація виробничих потужностей та зміцнення продовольчої безпеки держави. В цьому контексті очікується значне зростання ефективності виробництва, зниження собівартості продукції, а також підвищення якості цукру. Окрім цього, механізми підтримки повинні допомогти в розширенні частки на внутрішньому та зовнішньому ринках, що дозволить збільшити прибутки підприємств бурякоцукрової галузі і зробить її більш конкурентоспроможною на світовому ринку.

Забезпечення стабільності виробництва цукросировини передбачає зростання площі вирощування цукрових буряків, що дасть можливість збільшити валовий збір та стабільно забезпечувати переробні підприємства сировиною, що буде сприяти зниженню виробничих ризиків та покращенню планування і прогнозування виробництва, що дозволить уникнути непередбачених коливань у поставках та попиті.

Висновки і перспективи. Проведене дослідження засвідчило, що у 2018-2025 рр. бурякоцукрова галузь України пройшла складний етап структурної

трансформації, а саме від кризового скорочення виробництва та зниження рентабельності до поступового відновлення фінансової стійкості, зростання інвестиційної активності та розширення експортного потенціалу. Основними чинниками рівноваги фінансового розвитку галузі стали державна підтримка, пільгове кредитування, міжнародна фінансова допомога, модернізація виробничих потужностей, концентрація ресурсів підприємств на підвищення їхньої фінансової стійкості, подолання суттєвих обмежень, пов'язаних з воєнними ризиками, високою капіталоємністю виробництва, нестачею пільгового довгострокового кредитування та зовнішньоторговельними бар'єрами.

Перспективи подальшого фінансового розвитку галузі пов'язані з формуванням диверсифікованої моделі фінансування, активізацією інвестицій у глибоку переробку сировини, енергоефективність і цифровізацію виробничих процесів, розширенням використання форвардних контрактів, а також із посиленням експортної диверсифікації. Важливим напрямом є вдосконалення державної політики підтримки бурякоцукрового виробництва, що сприятиме зміцненню фінансового потенціалу галузі та забезпеченню стабільного розвитку агропромислового комплексу України.

Література:

1. Буркинський Б.В., Ніколаєв Ю.О. Фінансове забезпечення аграрного сектору в умовах макроекономічної нестабільності. *Фінанси України*. 2024. № 2. С. 45-58. URL: <https://doi.org/10.33763/finukr2024.02.045>
2. Данилишин М. С. Вплив євроінтеграційних процесів на розвиток фінансового потенціалу бурякоцукрової галузі України. *Modern Economics*. 2025. №51. С. 75-81. URL: [https://doi.org/10.31521/modecon.V51\(2025\)-08](https://doi.org/10.31521/modecon.V51(2025)-08)
3. Державна служба статистики України. Виробництво цукрових буряків, цукру, капітальних інвестицій та фінансових результатів підприємств. URL: <https://ukrstat.gov.ua>.
4. Експортно-кредитне агентство України. Програми страхування та підтримки експорту українських підприємств у 2025 р. URL: <https://eca.gov.ua>.
5. Кузьменко О. В. Сучасний стан та перспективи розвитку бурякоцукрової галузі України. *Економіка АПК*. 2023. № 5. С. 34-42. URL: <https://doi.org/10.37332/2309-1533.2024.2.7>.
6. Міністерство аграрної політики та продовольства України. Державні програми підтримки агровиробників, компенсацій та грантових механізмів. URL: <https://minagro.gov.ua>.
7. Міністерство фінансів України. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/u_2025_rotsi_biznes_otrimav_28873_pilgovi_krediti_za_programoiu_dostupni_krediti_5-7-9_na_877_mlrd_grn-4978
8. Міністерство фінансів України. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/operativna_informatsiia_shchodo_realizatsii_programi_dostupni_krediti_5-7-9_stanom_na_29_grudnia_2025_roku-4977.
9. Міністерство фінансів України. Державні гарантії на портфельній основі: результати підтримки малого і середнього бізнесу у 2025 році. URL: <https://mof.gov.ua/uk/derzhavni-garantii-na-portfelni-osnovi>.
10. Національна асоціація цукровиків України «Укрцукор». Галузева аналітика стану бурякоцукрової промисловості, обсягів переробки та ринку цукру. URL: <https://sugarua.org>.
11. Національний банк України. Кредитування суб'єктів господарювання аграрного сектору, процентних ставок та банківського фінансування. URL: <https://bank.gov.ua>.
12. Національний банк України. Кредитування бізнесу та програми державної підтримки у 2025 році. URL: <https://bank.gov.ua>.
13. Павленко С. Державна підтримка аграріїв у 2025 р. Інформаційний аналітичний бриф Федеральне Міністерство продовольства і сільського господарства. URL: https://www.apd-ukraine.de/fileadmin/user_upload/1_Info_Brief_SP_ua.pdf?utm_source=chatgpt.com.
14. Семененко О., Добровольський Ю., Василенко С., Ярмольчик М., Таргонський В. Ризики управління фінансовими ресурсами аграрного сектору України в зоні військового конфлікту: виклики, загрози, шляхи протидії. *Економіка АПК*. 2024. №31(3). С. 65-75. URL: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.2024030.75>.

15. Фонд розвитку підприємництва. Реалізація програм фінансової підтримки бізнесу в Україні. URL: <https://bdf.gov.ua>
16. Demir M., Martell T.F., Skou L. Agricultural Futures Contracts as Part of a Sustainable Investment Strategy: Issues and Opportunities. *Commodities*. 2025. Vol. 4(3). P. 15. URL: <https://doi.org/10.3390/commodities4030015>
17. Kolodiy A., Halanets V. Financial security and state support of agricultural enterprises in Ukraine. *Ефективна економіка*. 2025. № 1. URL: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2025.1.33>
18. Kolotukha S., Gvozdej N., Vinnytska O. Improving the level of financial support for agricultural enterprises. *Agricultural and Resource Economics*. 2019. Vol. 5(4). C. 67-80. URL: <https://doi.org/10.51599/are.2019.05.04.06>
19. Kotvytska N., Myarkovskyi Y. Features of financial support for the innovative development of Ukraine's agricultural sector. *Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology*. 2023. № 2. C. 277-286. URL: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2023-2-40>
20. Kvasnytska R., Forkun I., Gordeeva T. Critical aspects of financial support towards the development of the agricultural sector of Ukraine. *Proceedings of the International Scientific Conference*. 2023. C. 89-96. URL: https://doi.org/10.2991/978-2-38476-116-6_12
21. Levandivskyi O.T., Drebot S.D. Financial support of agricultural enterprises. The actual problems of regional economy development. 2019. Vol. 2(15). P. 32-41. URL: <https://doi.org/10.15330/apred.2.15.32-41>
22. Lukash S., Koniev R. Financial support to farmers in Ukraine in the context of European integration. *Economy and Society*. 2024. № 68. C. 179-185. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-68-179>
23. OECD. Agricultural policy monitoring and evaluation: Innovation for Sustainable Productivity Growth. Ukraine. 2024. URL: https://www.oecd.org/en/publications/agricultural-policy-monitoring-and-evaluation-2024_74da57ed-en.html
24. World Bank. Health financing in Ukraine: reform, resilience and recovery. 2024. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099062725083010231/pdf/P177367-168cec7e-a40b-4a30-9def-39c8f52a3926.pdf>
25. World Bank. Ukraine Economic Update. Macroeconomic environment and financial recovery of Ukraine. URL: <https://worldbank.org>.

References:

1. Burkynskyi, B. V., Nikolaev, Yu. O. (2024). Financial support of the agricultural sector in conditions of macroeconomic instability. *Finance of Ukraine*, 2, 45-58. <https://doi.org/10.33763/finukr2024.02.045>.
2. Danylyshyn, M. S. (2025). The impact of European integration processes on the development of the financial potential of the beet and sugar industry of Ukraine. *Modern Economics*, 51, 75-81. [https://doi.org/10.31521/modecon.V51\(2025\)-08](https://doi.org/10.31521/modecon.V51(2025)-08).
3. State Statistics Service of Ukraine. Production of sugar beets, sugar, capital investments and financial results of enterprises. (2025). <https://ukrstat.gov.ua>.
4. Export Credit Agency of Ukraine. Programs for insurance and support of exports of Ukrainian enterprises in 2025. (2025). <https://eca.gov.ua>.
5. Kuzmenko, O.V. (2023). Current state and prospects for the development of the beet sugar industry of Ukraine. *Economics of the Agricultural Complex*, 5, 34-42. <https://doi.org/10.37332/2309-1533.2024.2.7>.
6. Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine. State programs for support of agricultural producers, compensations and grant mechanisms. (2025). <https://minagro.gov.ua>.
7. Ministry of Finance of Ukraine. (2025). https://mof.gov.ua/uk/news/u_2025_rotsi_biznes_otrimav_28873_pilgovi_kreditu_za_programoiu_dostupni_kreditu_5-7-9_na_877_mlrd_grn-4978.
8. Ministry of Finance of Ukraine. (2025). https://mof.gov.ua/uk/news/operativna_informatsiia_shchodo_realizatsii_programi_dostupni_kreditu_5-7-9_stanom_na_29_grudnia_2025_roku-4977.
9. Ministry of Finance of Ukraine. State guarantees on a portfolio basis: results of support for small and medium-sized businesses in 2025. (2025). <https://mof.gov.ua/uk/derzhavni-garantii-na-portfelanii-osnovi>.
10. National Association of Sugar Producers of Ukraine "Ukrtsukor". Sectoral analysis of the state of the beet sugar industry, processing volumes and the sugar market. (2025). <https://sugarua.org>.
11. National Bank of Ukraine. Lending to agricultural entities, interest rates and bank financing. (2025). <https://bank.gov.ua>.
12. National Bank of Ukraine. Business lending and state support programs in 2025. (2025). <https://bank.gov.ua>.
13. Pavlenko S. State support for farmers in 2025. Information analytical brief Federal Ministry of Food and Agriculture. (2025). https://www.apd-ukraine.de/fileadmin/user_upload/1_Info_Brief_SP_ua.pdf?utm_source=chatgpt.com.
14. Semenenko, O., Dobrovolskyi, Yu., Vasilenko, S., Yarmolchuk, M., Targonskyi, V. (2024). Risks of managing financial resources of the agricultural sector of Ukraine in the zone of military conflict: challenges, threats, ways of counteraction. *Economy of the Agricultural Industry*, 31(3), 65-75. <https://doi.org/10.32317/2221-1055.2024030.75>.
15. Entrepreneurship Development Fund. Implementation of financial support programs for business in Ukraine. (2025). <https://bdf.gov.ua>.
16. Demir, M., Martell, T.F., Skou, L. (2024). Agricultural Futures Contracts as Part of a Sustainable Investment Strategy: Issues and Opportunities. *Commodities*, 4(3), 15. <https://doi.org/10.3390/commodities4030015>.
17. Kolodiy, A., Halanets, V. (2025). Financial security and state support of agricultural enterprises in Ukraine. *Efficient economy*, 1. <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2025.1.33>.
18. Kolotukha, S., Gvozdej, N., Vinnytska, O. (2019). Improving the level of financial support for agricultural enterprises. *Agricultural and Resource Economics*, 5(4), 67-80. <https://doi.org/10.51599/are.2019.05.04.06>.
19. Kotvytska, N., Myarkovskyi, Y. (2023). Features of financial support for the innovative development of Ukraine's agricultural sector. *Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology*, 2, 277-286. <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2023-2-40>.

-
20. Kvasnytska, R., Forkun, I., Gordeeva, T. (2023). Critical aspects of financial support towards the development of the agricultural sector of Ukraine. Proceedings of the International Scientific Conference, 3. 89-96. https://doi.org/10.2991/978-2-38476-116-6_12.
 21. Levandivskyi, O.T., Drebot, S.D. (2019). Financial support of agricultural enterprises. The actual problems of regional economy development, 2(15), 32-41. <https://doi.org/10.15330/apred.2.15.32-41>.
 22. Lukash, S., Koniev, R. (2024). Financial support to farmers in Ukraine in the context of European integration. Economy and Society, 68, 179-185. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-68-179>.
 23. OECD. (2024). Agricultural policy monitoring and evaluation: Innovation for Sustainable Productivity Growth. Ukraine. https://www.oecd.org/en/publications/agricultural-policy-monitoring-and-evaluation-2024_74da57ed-en.html.
 24. World Bank. (2024). Health financing in Ukraine: reform, resilience and recovery. <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099062725083010231/pdf/P177367-168cec7e-a40b-4a30-9def-39c8f52a3926.pdf>.
 25. World Bank. (2025). Ukraine Economic Update. Macroeconomic environment and financial recovery of Ukraine. <https://worldbank.org>.
-

Ця робота ліцензована Creative Commons Attribution 4.0 International License